

Operació Shangó. La travessa del Sàhara

Jaume
Torrent



Calligraf
Narrativa

Operació Shangó.
La travessa del Sàhara
Jaume Torrent

Edicions Cal·lígraf
Figueres, 2021

Primera edició —
març de 2021

Publicació
Edicions Cal·lígraf, SL
Monturiol, 2, 1r 1a
17600 Figueres
Tel. (0034) 615 261 764
www.edicionscalligraf.com
info@edicionscalligraf.com

**Disseny de la col·lecció
i maquetació**
Jaime Vicente

Il·lustració de coberta
Dani Torrent

Correcció
Núria Garcia Caldés

Impressió
DC PLUS, Serveis Editorials

ISBN
978-84-123050-3-6

La publicació d'aquesta
obra ha rebut el suport
de la Diputació de Girona



Diputació de Girona

Dipòsit legal
GI 199-2021

© **del text**
Jaume Torrent Echeverria

© **d'aquesta edició**
Edicions Cal·lígraf, SL

*Queda rigorosament prohibida,
sense l'autorització per escrit
dels titulars del copyright,
la reproducció parcial o
total d'aquesta obra per
qualsevol mitjà o procediment,
incloent-hi la reprografia
i el tractament informàtic.
Les infraccions d'aquests
drets es troben sotmeses a les
sancions establertes a les lleis.*

In memoriam Josep Maria Alibés

Per a la Clara i l'Adrià

Taula

PRÒLEG	13
PRIMERA PART	
1970. CRÒNICA DE LA TRAVESSA DEL SÀHARA	15
I Parlant del desert	17
II El Marroc	32
III Una història col·lateral	48
IV Tenim comboi!	57
V L'espera a Adrar	75
VI Per fi, un nou comboi	87
VII La travessa del desert	97
VIII El Tanezrouft (La terra dels assetegats)	110
IX Un dia de pel·lícula	124
X Gao, capital de l'imperi Shongai	139
SEGONA PART	
L'ÀFRICA NEGRA. L'ÈPOCA DE LES PLUGES	149
XI Sorpresa a Gao	151
XII Un maoista al Sahel	157

OPERACIÓ SHANGÓ

XIII	El bany dels hipopòtams	171
XIV	Niamey	179
XV	Alt Volta (avui Burkina Faso)	191
XVI	Un despertar complicat	204
XVII	Ougadougou. Un dia feliç	217
XVIII	Ougadougou-Bamako	229
XIX	Tren a Tambacounda	239
XX	La capital del cacauet	256
XXI	L'illa dels esclaus	274
XXII	Roderes a la sorra	286
XXIII	Uns gironins perduts al desert	302
XXIV	Retorn al passat: Al-Aaiun	309
XXV	Cabeza de Playa. El BIR Núm. 1	321
XXVI	Marràqueix	329
XXVII	La tornada	341
	AGRAÏMENTS	344



Pròleg

Posant ordre en el calaix de sastre que és el vell escriptori arraconat en una de les habitacions de Llampaias, entre fotos de teatre de La Inestable, la companyia que al llarg de vint-i-cinc anys hem fet funcionar els veïns del poble, i papers pendents d'ordenar, em va cridar l'atenció una vella carpeta de gomes, de color verd esmorteït una mica rebregada, amb senyals d'haver estat esquitxada amb algun líquid que, per l'època que va ser utilitzada i el seu contingut, suposaria d'origen alcohòlic. L'interior és ple de papers manuscrits, fotografies i un plec de fulls escrit a màquina, en paper de ceba, el paper que s'utilitzava per a les còpies en les màquines d'escriure. A la portada, escrit a mà, es llegeix: *OPERACIÓ SHANGÓ. La travessa del Sàhara*. Em va sobtar la troballa, tenia perduda totalment la memòria de la seva existència. Tampoc tinc idea de qui era Shangó ni perquè li vam posar aquest nom al viatge. Busco a la wikipedia informació:

Shangó és un Orixà del panteó ioruba. Shangó és l'Orixà dels trons, dels rajos, de la justícia, de la virilitat,

de la dansa i del foc. Shangó va ser en el seu temps un rei, un guerrer i un bruixot, per equivocació va destruir la seva casa, a la seva esposa, i als seus fills, i aleshores es va convertir en Orixa. Shangó, és l'Orixa de la justícia, la dansa i la força viril, amo dels tambors Batà, Wemileres, Ilú Batá, i Bembés, de la dansa i la música; representa la necessitat i l'alegria de viure, la intensitat de la vida, la bellesa masculina, la passió, la intel·ligència i les riqueses.

PRIMERA PART

1970.

Crònica de la travessa
del Sàhara

I Parlant del desert

Tocaven les campanades anunciant l'entrada del 1970, un any que començava amb bons auguris: feia sis mesos que havia tornat de fer la mili al Sàhara, a temps d'examinar-me de les assignatures que em quedaven de Dret. Tan sols el Dret Administratiu Públic se m'havia resistit i havia quedat per la convocatòria de febrer. Aviat podria començar a fer plans com a futur advocat i abandonar la feina de venedor de llibres a domicili amb en Ramon, company de curs i futur cunyat. Comercialment, el mes de desembre havia estat bo; el catàleg de Seix Barral, per a qui treballàvem, tenia dues branques, les enciclopèdies i la col·lecció de narrativa *Biblioteca Breve*. Segons havíem comprovat, cadascuna tenia les seves destinatàries preferents —en femení, ja que els homes no eren a casa quan nosaltres trucàvem a les portes—. Les mares, amoïnades per les males notes dels brètols dels seus fills, compraven enciclopèdies juvenils convençudes, gràcies a les nostres dots oratòries, de la capacitat transformadora de tan exhaustiva lectura. A les àvies, sobretot a les de pagès, els

encolomàvem sense cap pudor els tres toms de *La enciclopedia de la caza*, amb la qual aspiraven a reconduir l'atenció dels marits cap a una activitat més intel·lectual i casolana que la perniciosa partida de botifarra al cafè. Les enciclopèdies eren amb diferència els productes de més rendibilitat; els llibres de la *Biblioteca Breve*, tot i tenir els millors títols de la narrativa hispanoamericana del moment, els deixàvem com a darrer recurs, al capdavant valia més vendre una novel·la, encara que fos barata, que marxar sense res.

La setmana abans de Nadal havíem fet una venda espectacular a una mestra d'un poble del Penedès nascuda a Guinea Equatorial, que es va enamorar d'una *Enciclopedia Universal* de dotze volums que valia un dineral. La comissió, no cal dir, era una de les més substancioses a què podíem aspirar. La noia se'n tornava a Malabo a fer de mestra i li feia recança gastar tants diners. Li vam explicar que ho podia fer a terminis, que pagués l'entrada i que posés l'adreça de poble del Penedès per a l'enviament dels llibres. Si després marxava a Guinea, que s'espavilés l'editorial a trobar-la. Per a nosaltres, l'únic termini imprescindible era el pagament de la primera quota, que és quan ens liquidaven la comissió. Va quedar tan contenta de l'oferta que va afegir a la comanda un parell de novel·les.

Amb el meu 600 vermell vam resseguir el país de dalt a baix. Amb la ràdio tot el dia posada, anàvem sentint notícies d'un món que bullia al nostre voltant. Tot havia començat, ja feia uns anys, a partir de la Revolució Cubana l'any 1956 i els moviments independentistes dels països africans dels anys seixanta. Més endavant, els

hippies als Estats Units i, finalment, a Europa el Maig del 68, ho van capgirar tot, el món estava canviant com un mitjó i nosaltres, els joves, havíem pres la iniciativa! Estàvem convençuts que el futur era nostre. A Espanya, la caiguda del règim la veiem imminent. Era un moment efervescent en què tot era possible i el que era més important: ens ho crèiem.

Acabades les festes nadalenques, cada tarda anava al pis d'en Josep Maria, company d'estudis i d'assignatura penjada. Vivia a la Gran Via, davant de la plaça de toros Monumental, allà repassàvem una vegada i una altra el Dret Administratiu que ja teníem avorrit, i ens animàvem mútuament de cara al judici final que ens esperava.

Una tarda especialment freda d'aquell mes de gener, mentre fumava un cigarret i mirava per la finestra veient caure aigües sobre els detalls ovals de pedrís de les torres d'accés de la plaça, enyorava el desert, i la imaginació em retornava imatges i sensacions de sorra càlida, del sol sempitern i de nits de cels nets, plens d'estels.

—Pep, ara mateix m'agradaria estar al Sàhara, amb pantalons curts i samarreta, amb un sol resplendent sense cap núvol i no aquí, que plou a bots i barrals i fa un fred que pela.

Va ser la primera vegada que vaig expressar els meus desitjos inconscients de tornar al desert. A partir d'aquell dia, el tema es va tornar recurrent en les converses amb en Josep Maria. Li explicava la màgia de les sortides del sol darrere les dunes, la meravella d'un oasi vist de lluny, una taca verda en una immensitat de sorra, o la vida apassionant dels socs —els mercats àrabs on podies trobar el més inversemblant.

A finals de febrer, per fi!, vam acabar la carrera. Ja érem advocats. Tan sols ens quedava aprendre l'ofici. Era el moment de deixar la venda de llibres, havíem esgotat a tot Catalunya el potencial de clients de *La enciclopedia de la caza*, *La enciclopedia juvenil* o *La geografía universal en 4 tomos*. Calia buscar nous horitzons: amb un altre amic de carrera i d'escola, fins i tot de parvulari, que es deia Jaume com jo, vam muntar despatx en un entresol que ens va cedir el seu pare, al carrer Pare Claret de Barcelona. Per publicitar-nos vam posar una placa d'aram a la porta del carrer, amb els nostres noms gravats, la professió i el pis: Advocats. Entresol 2a.

Teníem un mobiliari autènticament espartà: dos cavallets i la fusta d'una porta eren la taula de rebre visites. La mare del meu soci ens va donar dues butaques blanques de jardí amb coixins blau marí, que eren còmodes però combinaven amb la resta com una pistola amb un sant i ens va posar, això sí, cortines de niló a les finestres. La nostra aportació van ser dues cadires de despatx amb rodes, comprades als Encants, i els títols d'advocat emmarcats que decoraven les parets i que, amb alguns codis sobre la taula i un prestatge amb llibres de la carrera, certificaven les nostres aptituds professionals.

La clientela, molt minsa, provenia de la gent que ens derivaven les botigueres dels voltants, a les quals els feia gràcia que uns nois tan eixerits i ben plantats, això darrer ho deien sobre tot pel soci, fóssim advocats i ens haguéssim establert al barri.

Rebíem conjuntament i això sorprenia els clients, que no valoraven com calia que, pel mateix preu, tenien dos advocats en comptes d'un. Malgrat aquesta excel·lent

posada en escena, passaven els dies i les visites seguien sota mínims. Es va fer evident que la placa de la porteria i la dona de la fleca no eren prou reclam per expandir el nostre nom entre persones necessitades de suport jurídic, la qual cosa ens va obligar a iniciar una campanya de màrqueting agressiu, repartint targetes a tort i a dret entre amics i coneguts. Malgrat tot no ens desanimàvem, i els pocs assumptes que teníem els treballàvem amb una dedicació i una intensitat com mai més vaig poder tornar a fer.

Acabada la jornada laboral, majorment contemplativa, abandonàvem la seriositat del despatx, anàvem a sopar a casa dels pares i després, les nits eren nostres! Ens trobàvem un grup variable de cinc o sis amics al bar Pastís, al capdavant de la Rambla, i allà, amb la música sempiterna d'Edith Piaf i l'obligat Pastís, ens traslladàvem al París on somiàvem tornar. Altres dies, el punt de trobada era el Paraigües, a la plaça del darrere de l'Ajuntament, un bar que havia obert no feia gaire, còmode i d'ambient agradable, on podies parlar tranquil·lament sense que el soroll o la música t'eixordessin, i sense que fos obligatori prendre Pastís.

Una nit que tornàvem cap a casa i que ens havíem quedat sols en Josep Maria i jo, vam estar parlant una bona estona de *La batalla de Argel*, la pel·lícula de Gillo Pontecorvo, que nosaltres ja havíem vist i que sabíem que encara estava prohibida a França i que, com si fos un reportatge, mostrava la lluita de l'FLN algerià per la independència. La veritat és que ens havia impactat profundament: aquella lluita per la llibertat tenia molts punts de contacte amb l'antifranquista i ens excitava la fantasia.

—Per què no hi anem aquest estiu, a Algèria, i baixem fins al desert? —va dir com si res en Pep.

Era la primera vegada que la iniciativa d'anar al desert partia d'ell.

—Per mi d'acord, ja t'he dit moltes vegades que tinc ganes de tornar-hi, però com hi anem? No crec que el meu 600 sigui el cotxe ideal per anar més avall d'Alger.

—Podríem anar-hi en moto.

—Jo no tinc moto, i tampoc m'hi veig amb cor, de començar a conduir-ne una anant a travessar el Sàhara. Millor si trobéssim algú que tingués un tot terreny.

—Jo no conec ningú.

—Fem córrer la veu, segur que hi ha gent que vol fer un viatge així i en té un. Posem un anunci al taulell de la facultat: «Busquem company per travessar el desert del Sàhara, el mes d'agost, imprescindible que tingui un cotxe 4x4».

Van ser molts dies d'anar madurant la idea de travessar el desert. Ho vam proposar als altres amics de pastís i cubalibres nocturns. Al començament, més d'un s'hi engrescava, però pel que fos ningú s'hi enganxava de veritat.

Un dilluns que en Josep Maria acabava de tornar de casa dels seus pares a Mojà, em va trucar per telèfon. Estava molt excitat.

—Jaume! Crec que tenim cotxe per anar al desert! A les cinc de la tarda he quedat al Zurich, amb un geòleg que coneix el meu germà, que li ha explicat el projecte i vol parlar amb nosaltres. Si pots venir, millor.

El Zurich, el bar de la cantonada de la plaça de Catalunya amb el carrer de Pelai, punt de trobada per excel·lència a Barcelona, va ser on ens vam conèixer amb en Joan. Era

de la nostra edat, vint-i-tres o vint-i-quatre anys, i es dedicava a muntar col·leccions de minerals per a escolars i a proveir de peces peculiars les botigues de minerals de tot Catalunya. Feia poc que s'havia comprat un Land Rover curt i tenia previst anar aquell any a Algèria a buscar pedres i portar-ne, fonamentalment roses del desert. Li vam explicar la idea que teníem de travessar el Sàhara fins a Dakar passant pel Sàhara espanyol. Ens va dir que volia anar al Sàhara, però que les roses del desert es trobaven sobretot a la part d'Algèria, i llavors va ser que, en funció d'aquesta premissa, vam canviar sobre la marxa la idea primitiva de travessar el desert per la part occidental a fer-ho per la central, baixant des d'Algèria fins a Mali. Consensuat el projecte d'itinerari, vam quedar per un altre dia, amb més informació per concretar dades i condicions del viatge.

Vam tornar a casa radiants, havíem aconseguit el més difícil: un cotxe per anar al desert. Tan sols quedava un problema, l'econòmic, i calia resoldre'l. Els estalvis de la venda de llibres estaven exhaurits i la professió d'advocat no s'havia revelat com cap màquina de fer bitllets. Per solucionar-ho vam fantasiejar amb propostes tan surrealistes com ara fer reportatges per al Tele/exprés, vendre roba de segona mà als països on volíem anar, fer una travessa múltiple o buscar un patrocinador que fes de mecenes i, com a darrer recurs, demanar un préstec personal a la Caixa, cosa que, amb la nostra solvència, era encara més inversemblant que totes les anteriors. Amb aquestes càbories al cap i un mapa Michelin en francès de l'Afrique du Sud-Ouest, en Pep i jo ens vam presentar el matí de l'endemà al Zurich, a la cita amb en Joan.

Vam demanar tres cerveses i una bossa de patates fregides. Per ser honestos, vam creure que calia començar explicant-li la desmoralitzadora anàlisi econòmica que havíem fet. Va fer un glop a la gerra i amb una resta d'escuma al bigoti i un somriure de suficiència va dir:

—Pel que fa al finançament no heu de patir, està assegurat. Es tracta de comprar, o millor buscar pel nostre compte, roses del desert a Algèria i vendre-les aquí quan tornem. Us asseguro que el viatge us sortirà de franc.

En Pep i jo vam quedar parats.

—Ostres! Tu creus que amb les pedres ens podem pagar el viatge?

—Segur, conec el mercat dels minerals. Pel que he anat esbrinant, allà n'hi ha tantes, de roses del desert, que fins i tot les fan servir per fer les tanques dels camps, i aquí ara tenim sort que estan de moda, les grosses són molt decoratives i les paguen molt bé.

No se m'hauria acudit mai pagar-me un viatge a Àfrica carretejant pedres! Amb les roses del desert havíem trobat la pedra filosofal! Eufòrics, vam apartar les cerveses de la taula per desplegar el plànol i començar a marcar la ruta que fariem. No teníem cap referència prèvia a banda de les pistes i les carreteres dibuixades al mapa, i segons el que hi vèiem podíem fer-ho per la costa a través del Marroc, el Sàhara espanyol, Mauritània i Senegal o per l'interior: el Marroc, Algèria i Mali. Després de donar-hi unes quantes voltes i demanar una segona ronda de cerveses, arribàrem a la conclusió que el que podíem fer era baixar per una pista i tornar per l'altra, i així, de passada, coneixeríem els països negres de la panxa d'Àfrica: el Níger, l'Alt Volta i Senegal. De cop havíem doblat els

quilòmetres que pensàvem fer inicialment, però estàvem llançats, teníem cotxe, finançament petri i tres cerveses a dins del cos, no ens aturava res, i encara menys la durada del viatge. Era veritat que hauríem d'allargar el temps previst, però érem lliures, sense cap lligam professional ni familiar que ens impedís dedicar els mesos de juliol i agost a conèixer una part d'Àfrica. Un detall menor era que cap dels tres teníem passaport però, si ens espavilàvem, ens el donarien abans del mes de juliol.

Havia d'explicar el projecte a la família, així que a l'hora de dinar, acabat el primer plat de mongeta tendra amb patates, com aquell que és boig, vaig deixar caure que a l'estiu me n'aniria a Àfrica amb en Josep Maria. La mare trastejava per la cuina i no em va sentir, però el pare, amb la seva fina ironia, mentre tallava el pa em va preguntar:

—Carai! Que tornes a vendre enciclopèdies?

—No, però tenim un negoci que no és de llibres i que no pot fallar: hi anirem amb un geòleg que té un Land Rover, i la venda de roses del desert quan tornem a Barcelona ho finançarà tot.

—Roses del desert? Quines flors són, aquestes?

—Són pedres, cristal·litzacions de guix que es fan al desert i aquí van molt buscades pels col·leccionistes de minerals.

Va somriure i va fer un glop de vi amb sífó. El meu pare era un paio extraordinari, que les havia passat de tots colors: participant forçat a la batalla de l'Ebre amb la lleva del biberó, havia desertat amb un company seu quan començava el desastre i va carretejar a les espatlles el cadàver de l'amic després que el ferissin en una topada amb militars. Herència de la seva etapa guerrera van ser

unes febres palúdiques que se li reproduïen anualment i malsons que el despertaven a mitja nit, rodejat de cadàvers de companys i trets per tot arreu. Malgrat això era un home jovial i tolerant, i un optimista total. De professió paleta, feia uns anys que s'havia establert pel seu compte i la feina li anava bé.

—I aquest negoci tan collonut no se li ha acudit a ningú, abans que a vosaltres?

Seguia menjant amb un mig somriure mentre el meu germà, que llavors anava a la Universitat, em va preguntar a quins països volíem anar. Jo li estava explicant, quan va tornar la mare de la cuina amb el segon plat, *chipirones en su tinta*, una especialitat seva. La mare, una basca d'Eli-zondo, excel·lent cuinera, que el pare havia conegut un cop acabada la guerra quan el van destinar a fer la mili amb l'exèrcit franquista i feia carreteres per la vall de Baztan, era una dona de caràcter fort i geni viu, amb un amor possessiu, que si no aconseguia el seu propòsit per la via dialèctica ho feia mitjançant el xantatge emocional, però que amb moixaines i paciència podies arribar a convèncer.

—*¿Qué es eso de Argelia, Mali y no sé cuántos países más?*

—*Que en verano me voy a África, con un geólogo amigo de Josep Maria.*

—*¿Y qué se te ha perdido a ti en África? ¿No has tenido bastante desierto ya después de dos años de mili? Déjate de bobadas y empieza a poner en marcha el despacho.*

Casa nostra era una torre de Babel ben avinguda, a taula amb la mare parlàvem castellà, amb el pare català i entre els dos germans ho fèiem indistintament. Les converses eren absolutament bilingües amb gran sorpresa de

les visites, ja que ho practicàvem amb tota la inconsciència. Com a detall suplementari afegiré que la mare parlava basc amb els seus germans, de manera que als dinars de Nadal a casa dels avis materns tan sols hi faltava un gallec per completar tot l'espectre lingüístic del país, i tot això en un moment que el respecte per les llengües «regionals» era més aviat escàs per part del règim. Vaig intentar explicar-li de la manera més suggestiva possible que era diferent, que no era només anar al desert sinó arribar a l'Àfrica negra, uns països que estrenaven independència i que precisament ara, abans de muntar el despatx, era el moment d'anar-hi, si no mai més ho podria fer. M'havia quedat una filípica convincent que esperava que l'hagués fet canviar de parer. Però ella ja havia patit prou amb els dos anys del Sàhara, i fer canviar de criteri una mare basca no és tan fàcil com podria semblar.

—*Yo no he ido nunca a África y estoy de lo más bien. ¿No ves que es peligroso, que no sabéis qué os vais a encontrar? ¿Y si os pasa algo, qué?*

—*Mama, no vamos descubrir nada, vamos a países civilizados, independientes. No va a pasar nada malo.*

—*A mí no me gusta nada y no estoy de acuerdo. ¿Qué dice tu padre?* —va afegir mirant-se'l.

El va agafar per sorpresa i l'home va canviar de cara, però un cop recuperat, va sortir el pare tolerant i pactista.

—Dona, ja és prou gran perquè li diguem el que ha de fer. Si hi vol anar que hi vagi. Ja aniran amb compte.

La mare va recollir els plats i va marxar cap a la cuina, remugant. Vaig haver de picar pedra uns quants dies més, amb el pare i el meu germà, que m'ajudaven en la feina d'estovar-la.

Amb en Pep ens vàiem gairebé cada dia, anàvem devorant les notícies sobre Àfrica que recollíem als diaris i de tant en tant compràvem *Le Monde*, que en parlava sovint; el que ens proposàvem visitar era l'Àfrica francòfona i era lògic que el diari francès hi donés un tracte especial. Les excolònies s'havien independitzat encara no feia deu anys. Les figures dels grans líders dels països nous, Sékou Touré, Lumumba, Senghor, etc. van començar a ser quotidianes en les nostres converses.

La següent trobada amb en Joan va ser a casa d'en Pep, tots tres ja havíem demanat el passaport, sabíem que ens havíem de vacunar contra la febre groga, el tètanus i altres malalties tropicals i, de les gestions per obtenir ajudes, havíem aconseguit que una botiga de neumàtics Firestone ens donés un joc complet de neumàtics i un esprai reparador de punxades a canvi que poséssim uns adhesius de la marca al cotxe. Vam acabar de definir la ruta: arribaríem per Tànger al Marroc, creuaríem pel nord fins a Algèria on, des de Béchar, entrariem al desert per Gao, d'aquí a Niamey capital del Níger, i seguir cap a la capital de l'Alt Volta (avui Burkina Faso), Ouagadougou, després a Bamako ja a Mali i d'allà a Dakar al Senegal, i d'aquesta capital pujar per Mauritània fins al Sàhara Espanyol, passar pel Marroc i tornar cap a casa. Calculàvem que amb dos mesos en fariem prou.

Els dies passaven més lentament del que volíem, el 29 de maig vaig anar a recollir el passaport, un llibret verd de butxaca amb pastes plastificades, i el vaig obrir amb una certa emoció. A la pàgina tres hi ha la meua foto amb americana, camisa, corbata i una cara de pa de ral, amb un bigoti impresentable, giro pàgina: «*Vàlido*

por dos años y para todos los países del mundo excepto: Albania, Bulgaria, Checoslovaquia, Mongolia exterior, República Popular China, URSS, Yugoeslavia, República Democrática Alemana, República Popular de Corea y República Democrática de Vietnam». No hi havia problema, els nostres no estaven a la llista negra. La resta eren pàgines en blanc, i les hauríem d'anar emplenant.

A casa, amb la mare, les coses anaven millorant a poc a poc. El treball de sapa del pare i el meu germà, així com la meva persistència, començaven a donar fruit i la mare s'hi anava resignant de manera que va anar passant de l'oposició radical a la tolerància i finalment, quan s'acostava la data de partida, a la col·laboració activa, sobretot en els temes logístics de la roba, l'avituellament i les medicines necessàries —ella havia estat infermera— per a una farmaciola d'urgència.

En Josep Maria va anar al consolat d'Algèria a Barcelona a demanar si feia falta visat per entrar al seu país i li van dir que no ens calia. El que sí que li van desaconsellar seriosament va ser fer la travessa del desert a mitjans de juliol, perquè era un mes de calor extrema que arribava a sobrepassar fàcilment els 50°C. Quan ho va explicar ens vam acollonir una mica, però ja ho teníem tot preparat i, amb el que ens havia costat, no era qüestió que l'opinió d'un funcionari pusil·lànim ens fes enrere. Així que amb tota la imprudència del món, com després vam comprovar, ens vam passar per l'arc del triomf la benintencionada recomanació.

La darrera setmana de juny vam tornar a reunir-nos els tres viatgers. En Joan ens va mostrar orgullós la baca del Land Rover, que havia fet allargar fins arribar al para-

xocs del davant, amb la qual cosa, va dir, guanyàvem un superfície important per carregar les rodes de recanvi i les caixes de fusta, ara buides, per portar les roses del desert que ens pagarien l'aventura. En Pep va comentar que hauríem de canviar les pessetes per francs francesos i dòlars americans, segons aconsellaven al consolat. Havia demanat si per més seguretat podíem portar *travellers* xecs, però li van dir que no era una bona solució, ja que només alguns bancs de les capitals ens els acceptarien. No quedava altre remei que viatjar amb tots els diners a sobre, amb l'import que havia de constar declarat en el passaport i que, gràcies a això, he pogut veure que el meu capital era de 115 dòlars i 830 francs francesos per als dos mesos de viatge.

El dia 1 de juliol, dimecres, estava acabant de preparar la motxilla mentre la mare m'anava fiscalitzant l'estat dels calçotets que agafava, les samarretes i els pantalons curts, i de tant en tant intervenia.

—*Coge alguna chaqueta por si refresca a la noche.* —I me'n donava una.

—*Llama por teléfono cuando lleguéis.*

—*¿Cuándo lleguemos dónde? Estaré dos meses fuera y en el desierto no creo que encuentre una cabina para llamar.*

—*Bueno, pues sobre todo escribe. Aunque sea una postal, para saber que estáis bien.*

—*Vale, lo haré, pero ya sabes lo que tardaban las del Al-Aaiún. No sufras, no va a pasar nada.*

—*Sed prudentes. ¿Qué tal es, ese chico del coche?*

—*¿Joan? Muy majo, ya lo conociste el otro día.*

—*Sí, parece buen chico. Y... ¿de qué lo conocéis?*

—Vale ya, mamá, lo conocemos de que tiene un coche todo terreno y quiere ir al desierto como nosotros.

—¡Que manía con el desierto!

—¡No volvamos a empezar! Anda, vamos a cenar, que el papa y Fernando están esperando.